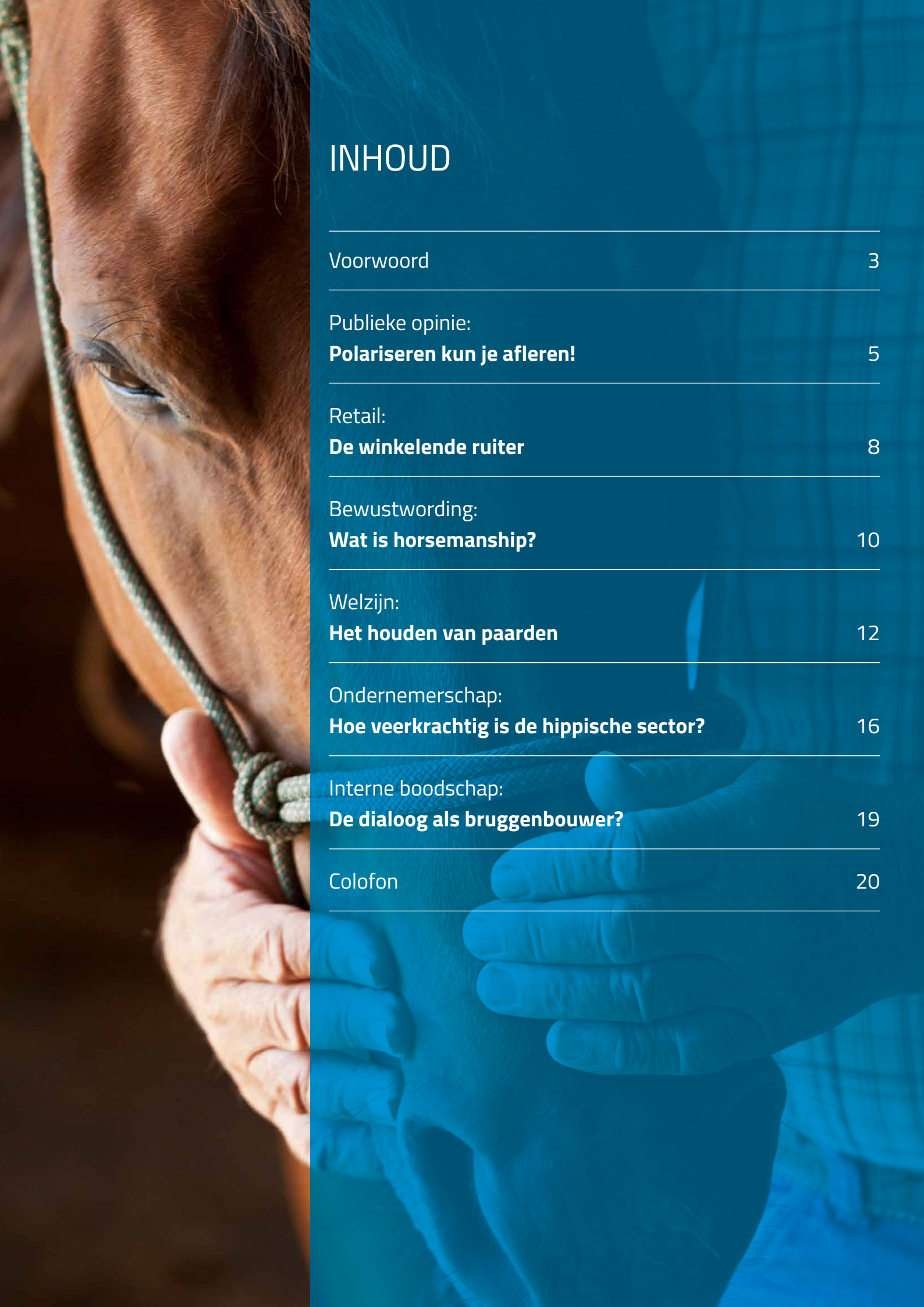

HIPPI SCHE MONI TOR

20
21

Verenigd **in**
verscheidenheid

INHOUD

Voorwoord	3
-----------	---

Publieke opinie: Polariseren kun je afleren!	5
--	---

Retail: De winkelende ruiter	8
--	---

Bewustwording: Wat is horsemanship?	10
---	----

Welzijn: Het houden van paarden	12
---	----

Ondernemerschap: Hoe veerkrachtig is de hippische sector?	16
---	----

Interne boodschap: De dialoog als bruggenbouwer?	19
--	----

Colofon	20
---------	----

Na 5 jaar voorzitter Trendpanel Paard tijd voor wisseling van de wacht. Per september heeft Monique van Hal het stokje overgedragen aan Mieke Theunissen.

Praat met elkaar over morgen

Monique van Hal | Trendpanel Paard

Mieke Theunissen | Trendpanel Paard

2021: het jaar van inhalen, weer oppakken. Waren we vorig jaar door COVID genoodzaakt om veel plannen en activiteiten te pauzeren. Dit jaar hebben al weer mooie hippische evenementen plaatsgevonden. Zo ook de Olympische Spelen. Zelfs voor wie sport niet zo boeiend is, hebben de Olympische Spelen iets magisch: sporters trainen jaren en geven alles wat ze hebben om de prestatie van hun leven neer te zetten. De Olympische spelen zijn een uniek uithangbord en laten zien hoe sport kan verbreederen.

Net als een topsporter die toewerkt naar het leveren van zijn ultieme prestatie op de Olympische Spelen, leef je als ondernemer elke dag, quasi elk moment met je doel voor ogen. Veel hippische ondernemers zijn niet gaan ondernemen om rijk te worden. Maar wel om de mooie dingen die een leven met paarden

met zich meebrengt, een plek te geven in de maatschappij. En deze plek in de maatschappij is een kwetsbaar bezit. Veel Nederlanders weten niet veel over de manier waarop wij met onze paarden omgaan. Het beeld hierover wordt vaak gevormd door hetgeen zij hierover lezen en zien. De beelden van Saint Boy tijdens de Olympische Spelen waren dan ook niet zo'n beste reclame.

Toch staan de meeste Nederlanders positief tegenover onze paardensector. En dat moeten we koesteren. Denken we na over het houden van paarden van morgen? Of hoe het paardrijden er over pakweg tien, twintig jaar moet uitzien? Wat voor sector willen we dan hebben? Er zullen zeker vele verschillende meningen in de sector gaan zijn. Waar voorheen grote groepen een beperkt aantal stromingen volgden, lijken we vandaag de

dag een grotere diversiteit aan benaderingen in houden van en sporten met paarden te zien. Toch zijn we één paardensector. Want voor de Nederlander zijn we allemaal dat paardenmeisje of die paardenjongen.

Stel het niet uit. Praat vandaag over morgen. Met deze boodschap roepen wij, namens het Trendpanel Paard, iedereen in de paardenwereld op in gesprek te gaan over het houden van paarden en paardensport. We hopen dat de Hippische Monitor van dit jaar ook weer bij kan dragen aan deze dialoog. Wat kun jij betekenen voor het draagvlak voor onze sector? Hoe wil je zelf paarden houden en/of sporten met het paard? Wat verwacht je van je mede-ruiters, stalgenoten of van de overheid? Verenigd in verscheidenheid bouwen we als sector verder en behouden we onze plek voor paarden in de maatschappij.

Polariseren kun je afleren!

Activistische groeperingen voeren de druk op de politiek en de publieke opinie op met hun vraagtekens over de social license van de paardensport. Zij brengen graag het punt ten berde dat het paard geen stem heeft. De berijder of de ondernemer beslist voor het dier. En dieractivisten twijfelen eraan of de belangen van het paard dan altijd voldoende worden meegewogen. Natuurlijk kan de sector een welles-nietes discussie starten met de critici, maar dat draagt alleen bij aan polarisatie.

Polarisatie leidt ertoe dat twee groepen tegenover elkaar staan en in wij-zij-denken belanden. In dit proces spelen drie basiswetten: 1) Er worden tegenstellingen gecreëerd op basis van identiteitskenmerken, bijvoorbeeld dierenbeulen versus vega-wappies. 2) polarisatie voedt zichzelf met uitspraken over de identiteit van de twee polen. 3) het gaat niet om feiten en argumenten, maar om gevoelens.

Polarisatie voorkomen vraagt van ons als sector om het aangaan van de dialoog. Een dialoog met de buitenwereld om het maatschappelijk draagvlak voor de hippische sector te behouden. En een interne dialoog over hoe wij onze paarden zo goed mogelijk houden. Als je in een discussie verzeild raakt, is de basisreactie om het ongelijk aan te tonen van de tegenpartij en daarmee je eigen gelijk te bewijzen. Hoe basaal deze reactie ook mag zijn, het is lang niet altijd de beste manier om je doelen te bereiken.

De kracht van het midden

Veel mensen richten zich op het bestrijden van de uitingen die de tegenpool doet, of proberen de tegenpool te laten inzien dat hij of zij ongelijk heeft. Dit zorgt alleen voor meer polarisering. Om polarisering tegen te gaan

is het verstandiger om je te richten op het zogenoemde 'stille midden'. Dit is de groep mensen die een genuanceerde mening hebben en niet meedoen aan het wij-zij denken. Voor de hippische sector blijkt dit stille midden op veel thema's groot te zijn. Uit het Publieke Opinie onderzoek 'Wat vindt Nederland?' uitgevoerd in 2019 in opdracht van Trendpanel Paard blijkt eigenlijk dat er op veel onderwerpen in de hippische sector 3 groepen te onderscheiden zijn: de voorstanders, de

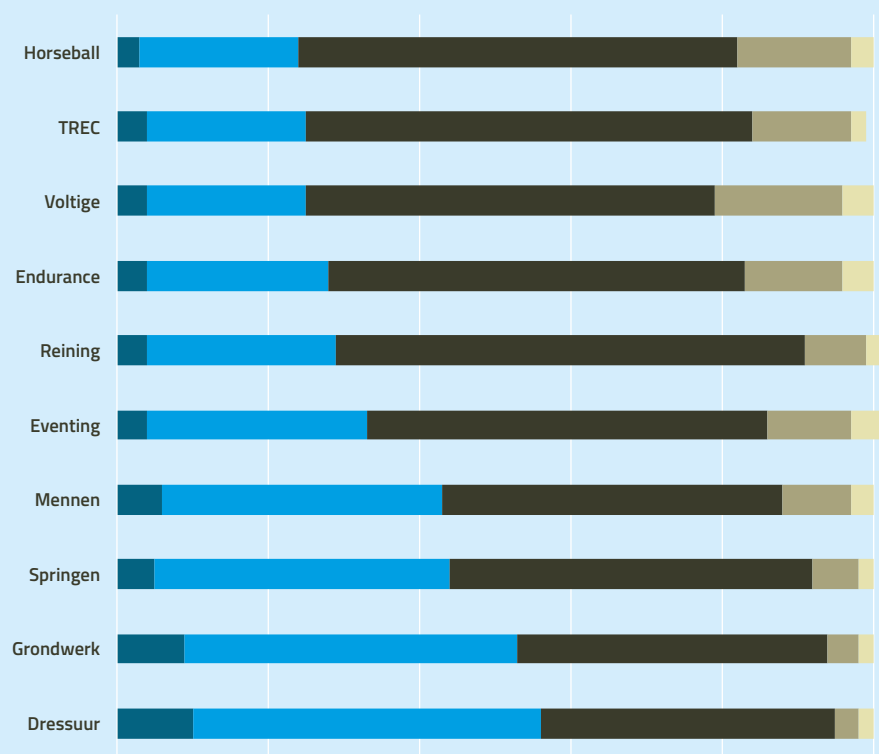
tegenstanders en de neutralen. Die neutrale groep vormt het stille midden. Zij hebben geen uitgesproken mening over een thema. Dit 'stille midden' is de groep waarop de hippische sector zich moet richten.

Het 'stille midden' binden

Het is als sector van belang om het 'stille midden' te binden. Hierbij is het van belang dat de hippische sector zich onafhankelijk en empathisch opstelt. De sector doet er goed

> Draagvlak voor hippische sportonderdelen

■ Groot voorstander ■ Voorstander ■ Neutraal ■ Tegenstander ■ Groot tegenstander

In het Publieke Opinie onderzoek in 2019 is gevraagd in hoeverre mensen voor- of tegenstander van hippische sportonderdelen waren. Hier vallen twee dingen op: ten eerste de grote groep mensen die min of meer neutraal staan ten opzichte van hippische sportonderdelen. En ten tweede dat het aantal voorstanders nauw samenhangt met de bekendheid van de disciplines.

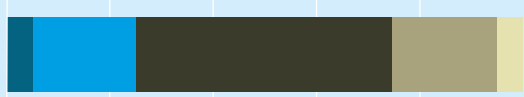
Bron: Publieke Opinieonderzoek, 2019.

> Politiek en paarden

Vindt u dat de politiek meer verantwoordelijkheid bij eigenaren/berijders van paarden neer kan leggen?

Mag de Nederlandse overheid vertrouwen op zelfregulering van de paardensector?

■ Zeer zeker ■ Zeker ■ Neutraal ■ Zeker niet ■ Zeer zeker niet

Er is draagvlak in Nederland voor zelfregulering van de sector. Bijna 60% van de Nederlanders vindt dat de politiek meer verantwoordelijkheid bij de eigenaren/berijders neer kan leggen. Het is wel zaak dat de sector deze handschoen dan ook oppakt, want slechts bijna een kwart van de Nederlanders vindt dat de overheid mag vertrouwen op zelfregulering van de paardensector.

Bron: Publieke Opinieonderzoek, 2019.

aan om zelf de controle te houden over de onderwerpen die besproken worden in de media. Dus pro-actief communiceren over de onderwerpen die het stille midden belangrijk vindt: het borgen van dierwelzijn en de band die je opbouwt met een paard.

Het belang van die twee onderwerpen voor het draagvlak van de hippische sector, maakt dat we hieraan prioriteit moeten geven. Maar dat betekent anno 2021 niet one size fits all.

De hippische sector is veel diverser geworden: meer disciplines, meer trainingsmethoden, en meer benaderingen. En hier geldt ook dat polarisering op de loer ligt: team natuurlijk bekappen versus team hoefsmid, of team natural versus team traditional mondt uit in "bange softies" versus "starre oudjes die niet met hun tijd meegaan". Ook deze interne polarisering moeten we tegengaan. Respect voor elkaars zienswijzen en het omarmen van de verschillen vormen de basis voor een stevig fundament. Zolang de hippische sector kan blijven zien dat de overeenkomsten binnen de hippische sector zoveel groter zijn dan de verschillen, dan kunnen we samen werk maken van onze nummer één prioriteit voor het behouden van draagvlak: dierwelzijn.

Borgen van dierwelzijn

Nederland eist van ons dat we het welzijn van het paard garanderen. En natuurlijk kan dat afgedwongen worden met wetten en regelgeving. Maar is het niet veel fijner om als sector zelf de touwtjes in handen te houden en op die manier recht doen aan de diversiteit in ruiters en hippische ondernemers. Daarvoor moeten we allemaal het welzijn van de paarden die aan onze zorg zijn toevertrouwd voorop stellen. Een manier om dit als sector zichtbaar te maken, is het ontwikkelen van een ethisch kompas. Met zo'n kompas kan de sector aantonen dat zij serieus rekening houdt met de belangen van het paard, zonder dat het iedereen in hetzelfde keurslijf dwingt.

> Onze dierwelzijnsopdracht

Nederland vindt het houden van paarden acceptabel...

- als ze kunnen leven naar hun aard en behoefte;
- als ze een goede verzorging krijgen;
- als hun welzijn niet in gevaar komt door de manier waarop ze gefokt, verhandeld, gehouden, gereden of getransporteerd worden;
- als ze contact met soortgenoten hebben en in de wei kunnen staan.

Er is een groot draagvlak voor het houden van paarden, maar de hippische sector krijgt ook een duidelijke opdracht mee: zorg dat het welzijn van paarden voorop staat.

> Depolariseren?

1	Zet de band tussen paard en zijn ruiter centraal
2	Maak maatschappelijke betrokkenheid zichtbaar
3	Vertel over de omvang en diversiteit van de sector
4	Nodig Nederlanders uit op paardenevenementen

Dit zijn manieren waarop de hippische sector ervoor kan zorgen dat het 'stille midden' zich verbonden gaat voelen met de hippische sector. Dit is een opdracht voor iedereen die de hippische sector een warm hart toedraagt: vertel vanuit je kracht, jouw eigen verhaal over deze onderwerpen! Het thema 'band opbouwen' is voor iedereen herkenbaar.

Bron: onderzoek Publieke Opinie 2019.

Hoe komen we (weer) terug bij de dialoog?

Zwarte Piet, vaccinatie, intensieve veehouderij, paardensport... je bent vóór of je bent tegen! Meer smaken zijn er niet. En als jij voor bent en ik tegen, dan deug jij niet. We schreeuwen elkaar meningen toe. Doodswensen gaan over het internet bij het minste of geringste. Verharding en extreme uitvergrotingen zijn aan de orde van de dag. De politiek geeft legio voorbeelden, "spektakel" zorgt voor spannende tv en aandacht in de media, nuanceren kost te veel tijd.

Toch is deze aanpak niet de oplossing. Hier worden we met elkaar niet beter van. Misschien is een van de belangrijkste taken en rollen van onderwijs wel om studenten op te leiden in het voeren van de goede dialoog. Verzamel kennis vanuit betrouwbare bronnen, bouw hieruit argumentatie op, blijf goed luisteren naar uiteenlopende meningen, breng jouw conclusies voor het voetlicht, formuleer zorgvuldig en ga in gesprek met respect voor de ander. Ook als die ander de wereld anders ziet. Juist als die de wereld anders ziet. Daar kun je altijd nog wel iets van leren. En dat maakt je een rijker mens.

Bij HAS Hogeschool komen onze studenten en collega's met een enorme diversiteit aan mensen, standpunten, meningen en tegengestelde belangen in aanraking. We werken nauw samen met bedrijfsleven, overheden, koepel- en branche-organisaties, NGO's en andere kennis- en onderwijsinstellingen om maatschappelijke vraagstukken van nu én van morgen te bestuderen en bij te dragen aan de oplossingen. Real-life-challenges vormen de kern van ons onderwijs.

Hoe mooi kan een thema van een Hippische monitor zijn: dialoog. Een hippische monitor vol met artikelen die mede tot stand komen door studenten op deze wijze op te leiden en mee te laten doen.

Mariëlle Geelen, Directeur HAS Hogeschool Venlo

De winkelende ruiter

Ruitersportretail heeft een belangrijk aandeel in de omzet van de hippische sector. Ook is deze branche volop in beweging. Wat vandaag hip en happening was, is morgen achterhaald. Wat de toekomst gaat brengen, weet niemand, maar dat online retail daarin een belangrijke rol gaat spelen, is wel duidelijk. Ook blijft weten wie je klant is en wat hij wil, essentieel om succesvol te blijven. Het Nationaal Ruiteronderzoek 2021 van HAS Hogeschool richtte zich op het winkelgedrag van Nederlandse paardensporters. 558 respondenten namen deel aan dit onderzoek waarin motieven, voorkeuren en gedrag ten aanzien van ruitersportretail in kaart werden gebracht.

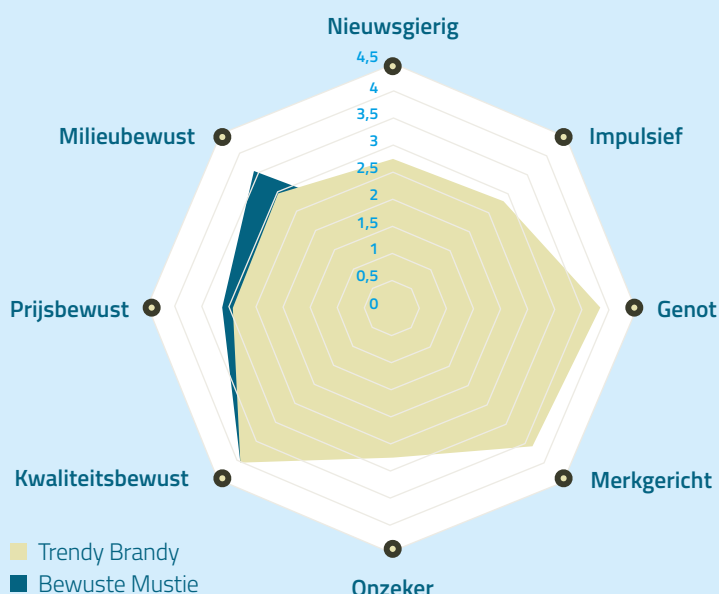
57% van de respondenten geeft nog altijd de voorkeur aan het shoppen in een fysieke winkel, terwijl 25% de voorkeur geeft aan online shoppen. Het online aanbieden van producten lijkt een enorme kans voor retailers, omdat de motieven voor online en offline winkelen sterk van elkaar verschillen. Paardensporters shoppen in een fysieke

winkel vanwege de mogelijkheid om de producten in het echt te vergelijken, maar ook vanwege de deskundigheid van het personeel of simpelweg omdat ze winkelen leuk vinden. De motieven voor online winkelen zijn vooral gemak of een lager prijsniveau. Dit maakt dat het voor winkeliers aantrekkelijk is om zowel een fysieke winkel als een webshop te hebben.

Beslagen ten ijs

Vervolgens is in het Nationaal Ruiteronderzoek onderzocht, of die motieven, voorkeuren en het winkelgedrag afhankelijk zijn van het type product dat aangeschaft wordt. In de ruitersportretail worden grofweg 4 productcategorieën onderscheiden: ruitersportretail, paardentoebehoren,

Trendy Brandy versus Bewuste Mustie

Het winkelgedrag van paardensporters lijkt sterk op het winkelgedrag van 'gewone' Nederlanders. Maar net zoals bij 'gewone' Nederlanders kunnen er ook bij paardensporters groepen gemaakt worden op basis van winkelgedrag. Op basis van het Nationaal Ruiteronderzoek 2021 zijn paardensporters qua winkelgedrag in 2 groepen te verdelen: de Trendy Brandies en de Bewuste Musties.

TRENDY BRANDY houdt van winkelen en wil graag het nieuwste van het nieuwste hebben. Hierover vertelt ze dan ook graag tegen anderen. Ze is behoorlijk impulsief in haar koopgedrag en ze kauft graag producten van bekende merken aan. Trendy Brandy is vooral actief in de dressuur en ze is relatief jong (21-30 jaar).

BEWUSTE MUSTIE vindt shoppen een moetje. Ze winkelt als het nodig is, maar vindt dat niet echt leuk. Verder valt op dat deze groep let op de kwaliteit van de producten, maar zij is hierin minder merkgericht dan Trendy Brandy. Verder is Bewuste Mustie milieuen prijsbewust. Deze groep consumenten is net als Trendy Brandy actief in de dressuur, maar een grote groep maakt ook vooral buitenritten. Gemiddeld genomen is deze groep wat ouder dan Trendy Brandy.

Qua winkelgedrag zijn er twee groepen te onderscheiden: de Trendy Brandy en de Bewuste Mustie. Trendy Brandy is meer gericht op nieuwigheden en vindt winkelen leuk. Bewuste Mustie ziet winkelen meer als een taak. Zij is vooral milieuen prijsbewust.

Bron: Nationaal Ruiteronderzoek 2021, HAS Hogeschool.

lederwaren paard en voer en supplementen. Voor elk van deze productgroepen zijn het informatiezoekgedrag en de voorkeurskanalen in kaart gebracht.

Wat opvalt is dat er duidelijke verschillen tussen die 4 categorieën zijn. Voor ruitersuitrusting wordt vooraf de minste informatie verzameld en is er een duidelijke voorkeur voor aanschaf bij een retailer in een fysieke winkel. Voor paardentoebehoren geven de meeste respondenten aan een beetje informatie te verzamelen. Ook bij deze productgroep is de fysieke winkel nog steeds favoriet, maar veel meer respondenten geven aan hier te kiezen voor een online winkel. Bij de aanschaf van lederwaren voor het paard komen de paardensporters goed beslagen ten ijs. In deze categorie wint de onafhankelijke zadel- of tuigmaker het van de traditionele ruitersportretail. De online retail speelt hier geen rol van betekenis. In de categorie voer en supplementen verdiepen paardensporters zich het meest voordat zij overgaan tot aanschaf. Het belangrijkste verkoopkanaal is de onafhankelijke diervoederzaak met een fysieke winkel, hoewel toch 50% van de respondenten in deze productgroep kiest voor een online aanbieder.

Net echte mensen

Het laatste aspect waar het Nationaal Ruiteronderzoek 2021 zich op gericht heeft, is de uitbreiding van het ERPO-model met winkelgedrag. Er is bijvoorbeeld gemeten in welke mate respondenten graag bekende merken kopen, in hoeverre ze prijs belangrijk vinden, hoe milieubewust ze zijn, etc. De resultaten van de hippische consument zijn vervolgens vergeleken met de resultaten van 'gewone' Nederlandse consumenten. En wat blijkt? Hippische consumenten zijn net 'gewone' consumenten. Hippische consumenten zijn iets impulsiever en wat onzekerder over hun aankopen. Daarnaast zijn hippische consumenten iets merkgericht, milieu- en kwaliteitsbewuster dan de gemiddelde Nederlander. Hoewel er dus kleine verschillen zijn, is het als winkelier verstandig om in te spelen op trends uit de gewone retail.

> Top 5 motieven voor offline shoppen

Ik vind het fijn om producten in het echt te zien en te vergelijken	90,3%
Ik kan het product direct mee naar huis nemen	66,5%
Ik vind winkelen een leuke bezigheid	33,7%
Om persoonlijk geholpen te worden	27,1%
Uit loyaliteit naar winkeliers toe	16,7%

Bron: Nationaal Ruiteronderzoek 2021, HAS Hogeschool.

> Top 5 motieven voor online shoppen

Online kan ik producten vaak goedkoper vinden	60,8%
Online kan ik op elk moment van de dag en week een bestelling plaatsen	51,4%
Sommige producten kan ik alleen online vinden	46,2%
Online vind ik het makkelijker om prijzen te vergelijken	45,9%
Ik bespaar tijd door online te winkelen	45,3%

Bron: Nationaal Ruiteronderzoek 2021, HAS Hogeschool.

> Winkelgedrag paardensporters versus Nederlandse consumenten

Als het op winkelen aankomt, lijken paardensporters erg op de gemiddelde Nederlander. Ze zijn iets impulsiever en wat meer geneigd voor kwaliteit te kiezen. Ook zijn paardensporters wat onzekerder.

Bron: Nationaal Ruiteronderzoek 2021, HAS Hogeschool.

Wat is Horsemanship?

Bezig zijn met paarden vraagt van iedereen die hierbij betrokken is: horsemanship. Een populaire term, maar wat bedoelen we er nu mee? De FEI heeft dat uit laten zoeken door Stefanie Krysiak. De belangrijkste conclusie is dat paardensporters dezelfde waarden en overtuigingen belangrijk vinden, maar dat zij verschillende termen gebruiken om het uit te leggen. Goed horsemanship is een combinatie van 14 elementen.

Krysiak heeft in haar onderzoek een uitgebreide literatuurstudie gecombineerd met interviews. De geïnterviewden werden zo gekozen dat er een 360-graden beeld van de hippische sector ontstond. De geïnterviewden waren afkomstig van 6 continenten en 30 verschillende landen. Zij vertegenwoordigden 8 verschillende disciplines en bekleedden 21 verschillende functies in de hippische wereld.

Dressuur

Voltige

Para-dressuur

Mennen

Springen

Eventing

Reining

Endurance

1 Kennis

2 Wil om te leren

3 Respect voor het paard

4 Praktijkervaring

5 Prioriteit voor dierwelzijn

6 Effectief toepassen van leertheorie

7 Inlevingsvermogen

8 Bewust van en aandacht voor lichaamstaal

9 Aanpassingsvermogen

10 Emotionele intelligentie

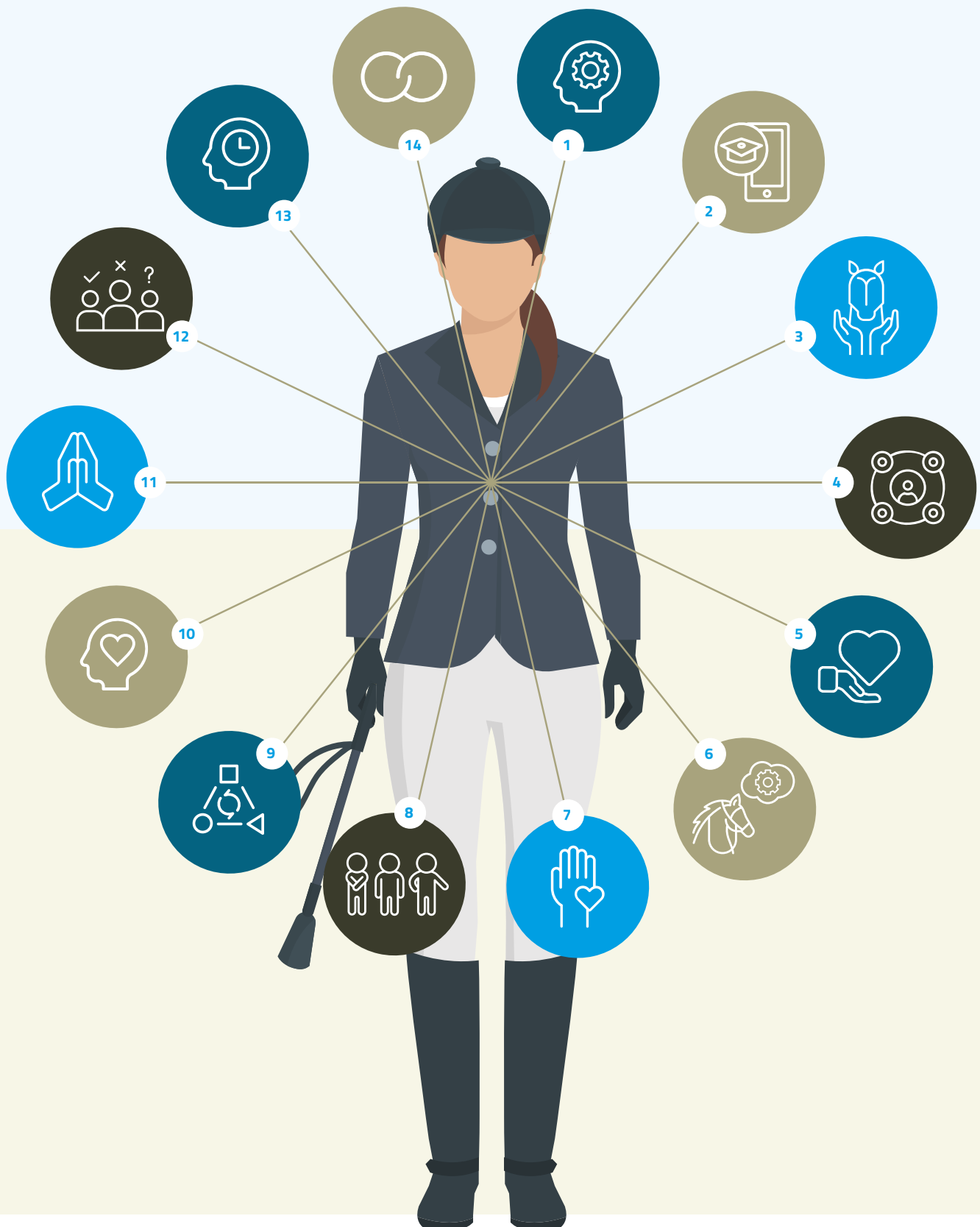
11 Nederigheid en verantwoordelijkheid

12 Schakel deskundigen in

13 Geduld

14 Ontwikkeling wederzijds symbiotische relatie

Een combinatie van deze 14 elementen

Het houden van paarden en van paarden houden

We houden van paarden en daarom houden we paarden... De keuzes die we maken in de manier waarop we paarden houden, verschillen van mens tot mens. Net zoals menselijke relaties onderling is ook elke relatie tussen mens en paard uniek. Daar waar de één volop geniet van het zicht op een paard in de wei, wil een ander bijvoorbeeld werken met een paard. De omgang met paarden wordt dus divers ingevuld en hangt af van onze individuele voorkeuren.

Houden van paarden betekent zich verdiepen in paarden

De omgang met paarden wordt divers ingevuld en hangt af van onze individuele voorkeuren. Dat betekent dat de activiteiten en dagindelingen van paarden worden beïnvloed door onze eigen behoeften. Ondanks dat de dagindelingen en activiteiten van de paarden dus sterk verschillen, kunnen zij zich in beide gevallen happy voelen. Dit besef lijkt nog niet altijd door te sijpelen naar de paardenhouders zelf. Paardenhouders verschillen vaak van mening over de wijze waarop paarden gehouden moeten worden. Gaan deze meningsverschillen over de behoefte van het paard of die van de mens?

Voor ons als paardenhouder is het een uitdaging om te achterhalen wanneer een paard zich comfortabel voelt. Het is voor een optimaal welzijn van onze partner van belang dat wij op de hoogte zijn van zijn behoeftes, die nog grotendeels hetzelfde zijn als die van een wild paard. De behoefte aan sociaal contact met soortgenoten, de vijf vrijheden van Brambell en bijvoorbeeld de behoefte aan ongeveer 9 kg ruwvoer per dag zijn velen bekend. Deze basisbehoeften zijn zo elementair dat ze een plek hebben gekregen in het sectorbrede 'Keurmerk Paard & Welzijn'.

Dit keurmerk is gebaseerd op het welfare quality systeem. Over de basisbehoeften van paarden bestaat dus enige consensus, ingewikkelder is het beoordelen van het welzijn van paarden.

Hoe beoordelen we nu het welzijn van paarden? En wie beoordeelt dat? Gedragingen van paarden worden geobserveerd door mensen. Aan combinaties van de verschillende gedragingen van paarden, zoals oren relaxed naar achteren, hoofd-hals houding iets lager, en staan op drie benen met één achterbeen ontlast wordt bijvoorbeeld het etiket rustgedrag geplakt. Dit laatste stukje, het hangen van een etiket aan deze gedragingen, is een interpretatie van de mens. Parameters zoals hartslagmetingen, het meten van ademhalingen en het meten van bloedwaardes zijn objectiever waarneembaar. De combinatie van het waarnemen van gedragingen, het meten van de hartslag, het meten van de ademhaling en het meten van bloedwaardes zorgt ervoor dat we meer te weten komen van de interne toestand van het paard. Maar om deze metingen op een juiste manier te duiden is een goede training en veel kennis nodig. Want in hoeverre interpreteren mensen die metingen en gedragingen op dezelfde manier?

Interpreteren is mensenwerk

Het interpreteren van die gedragingen en metingen blijft mensenwerk. Deze interpretaties leiden soms tot discussies zowel binnen als buiten de hippische sector over de juiste handelwijze. Het is goed om enkele overwegingen mee te nemen. Paarden die voornamelijk in de wei lopen en waar verder niet mee gereden en gewerkt wordt, vragen een andere verzorging dan paarden in training. De wijze waarop paarden getraind worden staat soms zowel binnen als buiten de hippische sector ter discussie. Er wordt bijvoorbeeld wel eens gesteld dat topsport eerder leidt tot verminderd welzijn. Uit onderzoek is gebleken dat profruiters over het algemeen goed begrijpen hoe je een paard zaken aanleert. Ook is er sprake van een verfijnde afstemming tussen ruiter en paard. Deze paarden laten over het algemeen positieve gedragingen zien. In de media worden echter vaak de excessen belicht.

"Gaan de meningsverschillen over de behoefte van het paard of die van de mens?"

Wanneer een paard iets nog niet kent of nog niet goed begrijpt kan dit leiden tot stress. Wanneer het voor een paard duidelijk is wat

de hulp betekent, reageert een paard beter of sneller op de hulp. Een beter opgeleid paard heeft dus meer kans minder stress te vertonen tijdens het rijden. Tegelijkertijd blijkt dat paarden in training niet altijd de ruimte krijgen om voldoende vrij te bewegen en sociaal gedrag te kunnen vertonen. Uit deze voorbeelden op het gebied van paarden in training blijkt dat je op verschillende manieren kunt kijken naar het welzijn van die paarden. Kortom, welzijn van paarden kan en moet op vele aspecten worden gemeten. Het is een optelsom van al die factoren die bepaalt of er voldoende aandacht is voor welzijn.

Verschillende visies

Over het geheel genomen zijn paardenhouders het eens over de welzijnskwesties die aandacht behoeven. De meningen zijn echter sterk verdeeld over hoe deze het beste kunnen worden aangepakt. Inzicht in de verschillende overtuigingen, sommige op grond van onvoldoende kennis, is van belang om tot een verantwoorde educatie te

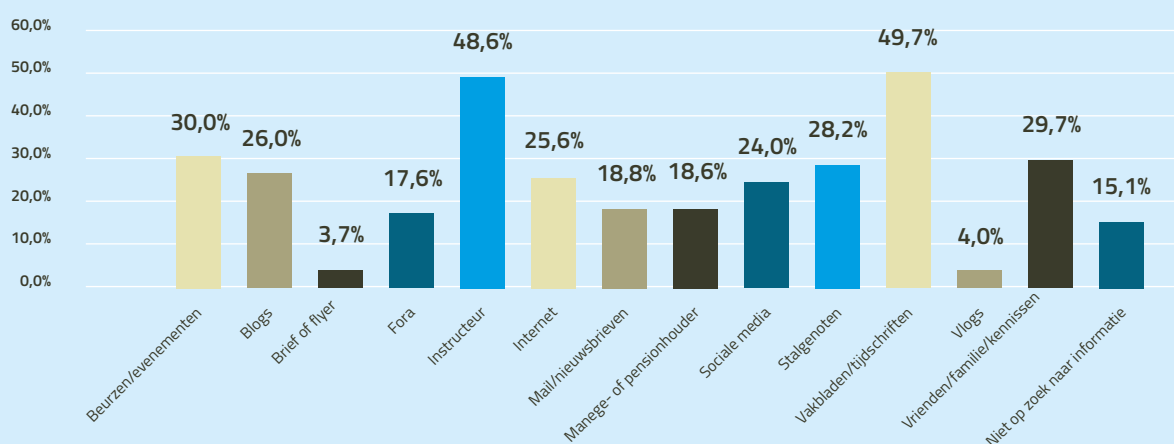
komen. Naast de algemene welzijnsaspecten willen we ook de individuele relatie tussen mens en paard beschouwen. Een match tussen het karakter van paard en mens is zeer wenselijk. Dit geldt vooral indien het paard ook in training wordt genomen. Uit Canadees onderzoek blijkt dat verschillende groepen paardenhouders elk hun eigen welzijnsideeën hebben. Een paardenhouder, wiens voorouders paarden gebruikten als werkpaard, is geneigd zijn paarden eerder als vee te beschouwen. In datzelfde onderzoek kwam naar voren dat de deelnemers sterk geloofden dat paarden positieve en negatieve emoties, zoals met name pijn en angst konden voelen. Het meest bijzonder is dat in hun antwoorden op vragen over welzijn dit geloof in emoties niet meer terug te vinden was. Dit is mogelijk te wijten aan het gebrek aan kennis. Gebrek aan kennis en financiële mogelijkheden worden in datzelfde onderzoek gezien als de grootste bedreigingen voor het welzijn van paarden. Ook in Nederland zien we binnen de hippische sector verdeeldheid op

het gebied van verschillende welzijnsaspecten en de verdeeldheid lijkt het grootst op het gebied van training. Praktische informatie uit de wetenschappelijke literatuur die alle paardenhouders zou moeten bereiken zou de verdeeldheid tussen de verschillende paardenhouders kunnen verminderen.

Dialogo binnen handbereik?

Uit het onderzoek Publieke Opinie blijkt dat de maatschappij verwacht dat de hippische sector zichzelf reguleert. Het is aan de paardenhouder om zich op de hoogte te stellen van de diverse informatiebronnen zoals de richtlijnen van het keurmerk Paard en Welzijn, informatie uit wetenschappelijke onderzoeken en diverse artikelen die verschillende instanties opleveren. Uit verschillende onderzoeken blijkt dat gepubliceerde wetenschappelijke artikelen en informatie uit vakbladen de paardenhouders slecht bereiken. Daarnaast lijkt het vaak lastig de vertaalslag te maken naar de praktijk. Het zou mooi zijn om nieuwe dialogen

> Informatievoorziening over paardenwelzijn

In het Nationaal Ruiteronderzoek 2019 heeft HAS Hogeschool in kaart gebracht welke bronnen paardenhouders gebruikten om informatie in te winnen over paardenwelzijn. De meeste respondenten haalden hun informatie uit tijdschriften/vakbladen of bij hun instructeur.

Bron: HAS hogeschool, 2019.

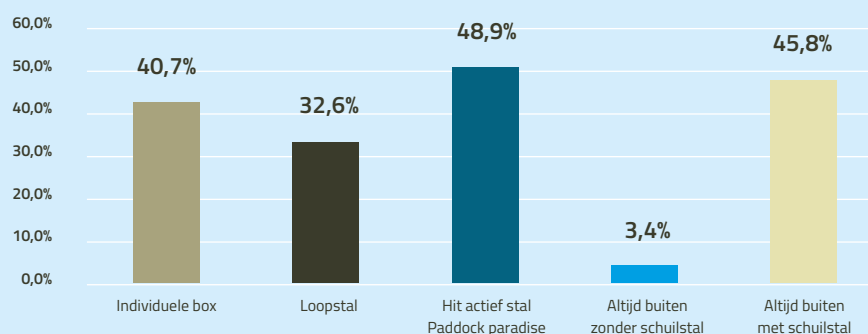
te starten op basis van informatie die eenieder bereikt. Juist het toepassen van de verschillende welzijnsaspecten verdient een prominente plaats binnen die dialoog. Een gezamenlijke inspanning door verschillende partijen binnen en buiten de sector helpt om dit te bereiken. Een kritische houding ten aanzien van informatie die louter gebaseerd is op meningen verhoogt het kennisniveau. Drogredenen als “we doen het al jaren zo” en refereren aan influencers zonder expertise zouden tot het verleden moeten behoren. Zo hopen we op een gedragsverandering waar nodig. Kennisontwikkeling en wederzijds begrip voor de invulling van “houden van” kunnen het welzijn van paarden alleen maar ten goede komen.

De Sectorraad Paarden (SRP) heeft in haar vergadering van 24 september 2021 de Welzijnsvisie 2021-2025 goedgekeurd en op haar website geplaatst.

De partijen vertegenwoordigd in de SRP committeren zich aan het optimaliseren van paardenwelzijn binnen hun doelgroep/achterban en de hippische sector in het algemeen waaronder de ook niet-georganiseerde paardenhouderij.

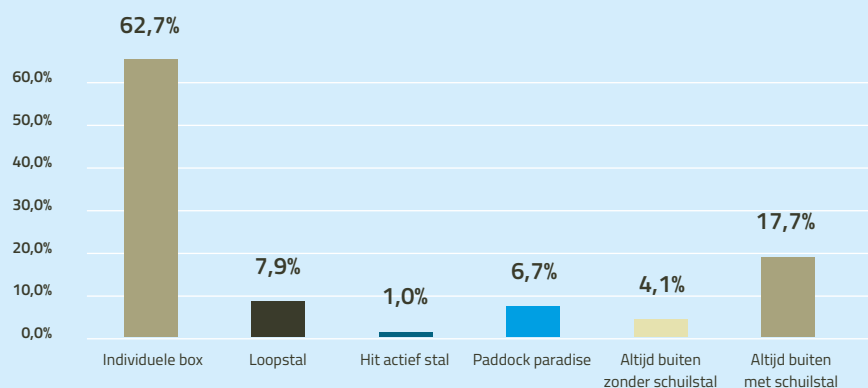
Wensen huisvestingsvorm

In het Nationaal Ruiteronderzoek 2019 is gevraagd welke huisvestingsvormen ruiters als goed beschouwen. Een Hit actief stal en Paddock paradise scoren het hoogst. Een individuele box eindigt op plaats 2. Altijd buiten zonder schuilstal wordt door weinig respondenten als een goede huisvestingsvorm gezien.

Bron: HAS hogeschool, 2019.

Gerealiseerde huisvestingsvorm

In het Nationaal Ruiteronderzoek 2019 is aan respondenten met een eigen paard gevraagd hoe zij hun paard gehuisvest hadden. De overgrote meerderheid huisvest zijn paard in een individuele box. Hieruit blijkt dus dat niet alle wensen ten aanzien van huisvesting gerealiseerd kunnen worden.

Bron: HAS hogeschool, 2019.

Hoe veerkrachtig is de hippische sector?

ABAB
ACCOUNTANTS EN ADVISEURS

AERES
HOGESCHOOL
PROVINCIE

2020 stelde de veerkracht van de hippische sector op de proef. Corona raakte de hippische sector net als zoveel andere sectoren. Maar hoeveel impact had die coronacrisis nou precies op de ruitersportcentra en de pensionstallen? Hebben de ondernemers voldoende vet op de botten weten te kweken? ABAB Accountants & Adviseurs geven samen met Aeres Hogeschool het antwoord op deze vraag

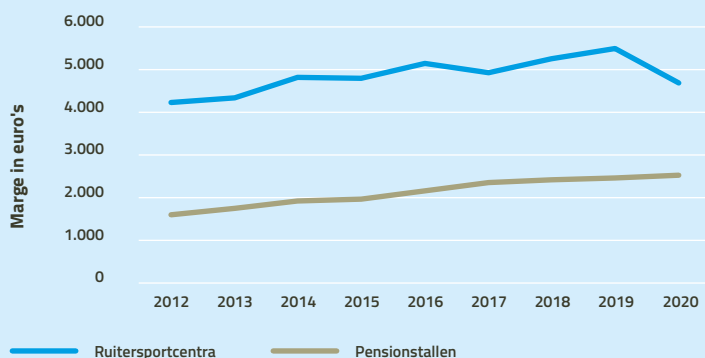
Impact Corona op omzet

In coronatijd was het voor de pensionstallen business as usual. Met een beperkt aantal aanpassingen mochten hun klanten hun paard gewoon blijven bezoeken, rijden en trainen. De pensionstalhouders zagen hun omzet zelfs licht stijgen. Zij slagen er steeds beter in om hun gestegen kostprijs door te berekenen aan hun klanten. Waar pensionstallen dus min of meer ongeschonden uit de strijd kwamen, had Covid wel flink impact op de ruitersportcentra. De totale omzet per stallingsplaats kromp met 15,6 % vergeleken met het vorig jaar. De omzet van ruitersportcentra is afkomstig uit 4 typen activiteiten:

manege-activiteiten, pensionactiviteiten, horeca en overig. De corona-maatregelen leidden ertoe dat manege-activiteiten enkele maanden niet zijn doorgegaan en dat de horeca binnen ruitersportcentra voor een nog langere periode gesloten was. Dit leidt tot een daling van 10,9% in omzet uit manege-activiteiten en een nog veel groter omzetverlies voor het horecadeel namelijk 60,7 % krimp. De omzet uit pensionactiviteiten en overig zijn nagenoeg gelijk gebleven.

Ruitersportcentra blijken als gevolg van corona nog een andere uitdaging te hebben. De interesse in de paardensport is enorm

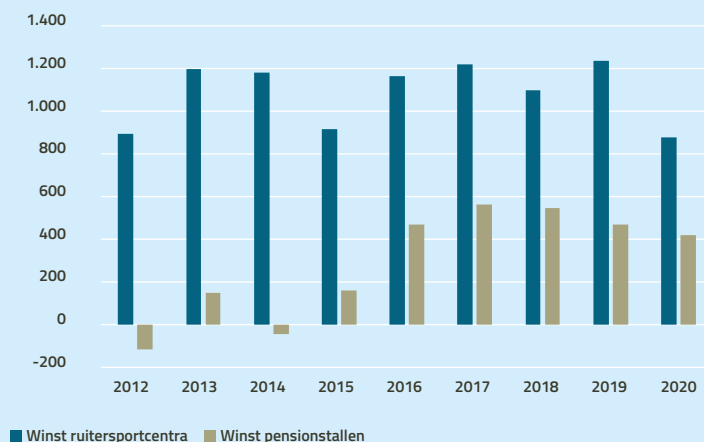
> Marge per stallingsplaats

In 2020 was het 'business as usual' voor de pensionstallen. Zij lieten opnieuw een stijging van de bruto marge per stallingsplaats zien. Hoe anders is dat voor de ruitersportcentra, waar corona een flinke impact had op de bruto marge.

Bron: ABAB Accountants en Adviseurs.

> Winst per stallingsplaats

Zowel de ruitersportcentra als de pensionstallen schreven in 2019 mooie zwarte cijfers. In de Branchemonitor Paardenhouderij worden analyses gemaakt voor ruitersportcentra en zuivere pensionstallingen. In de ruitersportcentra vinden meerdere activiteiten plaats. Er wordt onderscheid gemaakt tussen manege-activiteiten, inkomsten die samenhangen met pensionstalling en opbrengsten uit horeca-activiteiten.

Bron: ABAB Accountants en Adviseurs.

toegenomen, en hoewel dat op zichzelf positief is, stelt dat ruitersportcentra voor een grote uitdaging. Het aanbod van gezonde, betrouwbare en brave paarden en pony's blijft achter bij de vraag. Dat leidt tot een forse stijging in de aanschafkosten. De aanschafprijzen zijn inmiddels met 40% tot 60% gestegen. Voor de handel betekent dit in ieder geval een positieve impuls.

Ontwikkeling directe kosten

De directie kosten voor ruitersportcentra zijn met 16% gedaald ten opzichte van 2019. Deze daling is grotendeels veroorzaakt door de daling van inkoopkosten voor de horeca in de post overig (-60%). Ook de diergezondheidskosten daalden in 2020. Mogelijk houdt dit verband met de lagere inzet in lessen door Covid-19 en daardoor minder blessures. De voerkosten zijn nagenoeg gelijk gebleven: de daling van de krachtvoerkosten heeft de stijging van de ruwvoerkosten opgevangen. Er is minder krachtvoer gegeven omdat er minder lessen waren. De ruwvoerkosten zijn echter wel gestegen in het boekjaar 2020. De ruwvoerwinning van 2021 biedt weer hoop. Afgelopen zomer bleek zeer groeizaam, en er zijn dan ook meer sneden binnengehaald. Mestafzetkosten zijn zowel voor ruitersportcentra als de pensionstallen met ruim 40% toegenomen.

Onderaan de streep

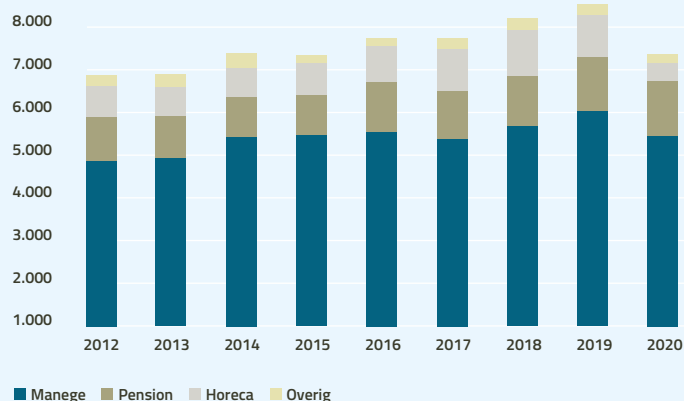
De bruto marge voor de ruitersportcentra liet de afgelopen jaren doorgaans een stijging zien. Covid-19 is helaas de oorzaak van een flinke daling in de bruto marge over 2020. De bruto marge voor de pensionstallen laat daarentegen weer een stijging zien ten opzichte vorig jaar. Voor ruitersportcentra daalt ook de winst. Deze daling is echter kleiner dan verwacht, omdat de ruitersportcentra flink bezuinigd hebben op de indirecte kosten. De daling van de indirecte kosten voor ruitersportcentra is te verklaren doordat de personeelskosten daalden door de tijdelijke Noodmaatregel Overbrugging Werkgelegenheid (NOW). Daarnaast is door onzekerheid over de inkomsten op veel bedrijven minder onderhoud door externen uitgevoerd, om kosten te besparen. Bij de pensionstallen zien we daarentegen een stijging van de indirecte kosten waardoor de winst iets daalt. Bij de pensionstallen is er met name een toename in personeelskosten en kosten voor onderhoud.

Perspectief en vertrouwen

Ondanks alles lijken ondernemers vertrouwen te hebben in de toekomst van de hippische sector. De ontwikkeling van het aantal hippische bedrijven (CBS) van begin 2020 tot aan begin 2021 geeft een verrassend beeld. Het aantal hippische bedrijven is gegroeid van 1.865 in het eerste kwartaal 2020 naar 1.980 bedrijven in kwartaal één van 2021, een groei van 6 %. Terwijl de groei van alle bedrijven in Nederland slecht 3,6 % bedroeg over dezelfde periode. De groei van de hippische sector zette de eerste kwartalen in 2021 door. Kortom het ontbreekt in de hippische sector niet aan veerkracht en moed om in de sector actief aan de slag te gaan. Dat biedt perspectief, juist in deze tijd.

Ruitersportcentra

> Omzet per stallingsplaats

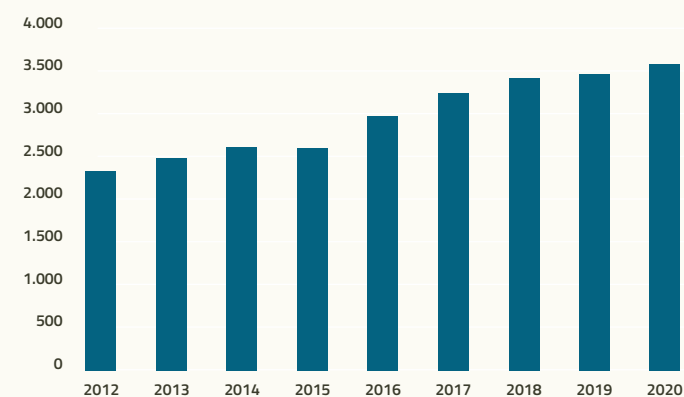

De omzet per stallingsplaats is voor ruitersportcentra gedaald. Met name de omzet uit de horeca en de omzet uit de manege-activiteiten lieten een daling zien. De oorzaak hiervan ligt in de corona-maatregelen.

Bron: ABAB Accountants en Adviseurs.

Pensionstallen

> Omzet per stallingsplaats

Sinds 2015 laat de omzet van de pensionstallen jaarlijks een stijging zien. Dit jaar kwam de omzet voor het eerst boven de 3500 euro per stallingsplaats.

Bron: ABAB Accountants en Adviseurs.

Ruitersportcentra

> Directe kosten per stallingsplaats

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Voer	492	545	580	574	691	684
Strooisel	249	279	370	464	368	330
Mestafzet	43	38	43	43	46	66
Diergezondheid	214	172	217	244	305	252
Overig	635	632	674	717	690	430

Bron: ABAB Accountants en Adviseurs.

> Overige kosten

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Kosten	3.841	3.940	3.672	4.124	4.230	3.765
Rente	366	341	311	373	365	329
Kosten excl. rente	3.475	3.599	3.361	3.751	3.865	3.436

Bron: ABAB Accountants en Adviseurs.

> Uitsplitsing overige kosten

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
personeel	1605	1707	1441	1528	1725	1668
afschrijving	352	469	558	643	548	509
huisvesting	491	426	484	446	474	391
huren pacht en lease	73	77	62	73	106	79
inventaris	260	235	228	280	272	251
algemene kosten	694	685	589	781	740	538
kosten totaal (excl.rente)	3475	3599	3362	3751	3865	3436

Bron: ABAB Accountants en Adviseurs.

Pensionstallen

> Directe kosten per stallingsplaats

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Voer	204	225	355	381	291	464
Strooisel	184	230	245	264	256	282
Mestafzet	16	21	23	25	18	26
Diergezondheid	60	103	99	101	63	134
Overig	205	274	208	243	211	161

Bron: ABAB Accountants en Adviseurs.

> Overige kosten

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Kosten	1.755	1.641	1.745	1.840	1.954	2.083
Rente	286	189	156	129	184	189
Kosten excl. rente	1.469	1.452	1.589	1.711	1.770	1.894

Bron: ABAB Accountants en Adviseurs.

> Uitsplitsing overige kosten

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
personeel	60	64	71	128	106	148
afschrijving	313	329	399	404	635	674
huisvesting	339	342	339	361	290	371
huren pacht en lease	149	113	119	117	93	106
inventaris	236	232	241	345	249	242
algemene kosten	373	372	419	356	397	353
kosten totaal (excl.rente)	1470	1452	1588	1711	1770	1894

Bron: ABAB Accountants en Adviseurs.

Hippische Kengetallen Monitor

Sinds 2010 monitort ABAB Accountants en Adviseurs een vaste groep hippische ondernemers: ruitersportcentra-, pensioneigenaren of een combinatie daarvan. Door de jaarlijkse gegevens op stallingsplaatsniveau te vergelijken zijn herkenbare en duidelijke kengetallen naar

voren gekomen. De gegevens bieden inzicht in sector brede, bedrijfsmatige trends en ontwikkelingen. Voor de individuele hippische ondernemer bieden deze kengetallen de mogelijkheid kansen te signaleren voor de eigen bedrijfsvoering.

De dialoog als bruggenbouwer?

Nederland staat bekend om zijn poldermodel, maar consensus vinden lijkt op sommige onderdelen binnen onze branche nog niet zo gemakkelijk. In onze sector uit zich dat bijvoorbeeld in de verschillende visies op huisvesting, training en voeding. Natuurlijk bekappen of op ijzers laten lopen? Bitloos of met bit rijden? Klassieke dressuur: Engels, Duits, Frans? Vele onderwerpen en bijbehorende discussies komen voorbij. Discussies bieden mogelijkheid om zaken vanuit een ander perspectief te zien, maar maken we daar gebruik van?

Het hoge kennisniveau van diverse onderwerpen binnen de Nederlandse hippische sector wordt herkend; begeleiding bij huisvesting, voeding en training wordt internationaal aangeboden en afgenomen. We kunnen dus ook veel van elkaar leren en praktijkproblemen integraal benaderen vanwege de kennis van zoveel facetten van de paardenhouderij. Benutten we deze mogelijkheid om van elkaar te leren of redeneren we rechtlijnig naar het noodzakelijk ongelijk van de ander? Over sommige onderwerpen daarentegen wordt zelden gediscussieerd binnen de sector; onderwerpen die in de media wel kritisch worden onderzocht.

Durven we alles aan de kaak te stellen?

Onlangs verscheen in het nieuws dat mensen die willen paardrijden bij een Groningse manege eerst op de weegschaal moeten staan. Het paard mag niet te zwaar worden belast. Hoewel het logisch lijkt het gewicht dat een paard mag dragen te begrenzen, blijkt dit onderwerp toch controversieel. Andere onderwerpen waar de hippische sector in negatief daglicht mee komt zijn invallen door de Fiod, dopinggebruik en het slachten van paarden. Deze berichten worden ons voor de voeten geworpen en dit nieuws lijkt ons soms te overvallen. Het lijken incidenten waarvan een groot deel van de paardenliefhebbers zich distantieert. Indien dit slechts incidenten zijn, zijn wij dan in staat die zelf te onderzoeken? En hebben wij de kwetsbaarheden binnen de hippische cultuur in het vizier?

Een manier om de hippische cultuur bloot te leggen is het doen van kwalitatief onderzoek. Kwalitatief onderzoek biedt de mogelijkheid om inzicht te krijgen in bijvoorbeeld waarden en normen door middel van diepte-interviews en beschrijvend onderzoek. Zo liet recent Brits onderzoek zien dat binnen de Britse hippische cultuur “moed” een belangrijke deugd is. Ruiters beschreven hun paarden als “zich verzettend” en “ondeugend” waar met krachtige hand op gereageerd moet worden. De ethische evaluatie van de ruiter enerzijds en de ethische evaluatie van het paard anderzijds bleken dus nauw met elkaar verbonden te zijn. Dit kwalitatieve onderzoek bood inzicht in een klein onderdeel van de hippische cultuur. Wellicht moeten we in een openhartig gesprek de bestaande cultuur eens kritisch doorlichten?

Waar gaat het heen?

Het poldermodel is in Nederland geliefd. Over sommige onderwerpen lijken we nooit uitgediscussieerd en dat houdt ons scherp. Zou de hippische sector niet zelf haar zwakheden kunnen opsporen, onderzoeken en aanpakken? Dat lijkt de betere remedie. Daarbij is een goede dialoog onmisbaar; een kenmerk van de Nederlandse cultuur (althans dat was het). Moge de hippische cultuur wat dit betreft het goede voorbeeld geven.

De Hippische Monitor is ontstaan uit een samenwerking tussen Stichting HIP, HAS Hogeschool en partners uit het Trendpanel. Het Trendpanel Paard vertegenwoordigt de hippische sector van primaire ondernemer tot toeleverancier, van brancheorganisatie en sportbond tot ruitersportretailer. Het Trendpanel signaleert trends en ontwikkelingen binnen de hippische sector (van consumentenwensen tot ondernemerskwaliteiten, van kengetallen tot retailtrends) en fungeert als klankbord voor de diverse onderzoeken die jaarlijks in de Hippische Monitor worden gebundeld.

Samenstelling Trendpanel Paard 2020 – 2021

Stichting HIP
HAS Hogeschool
Academy Bartels
ABAB
Aeres groep
Agradi
Bieman de Haas
Boertjes Makelaardij
Sports & Technology
De Hippische Ondernemer
Eisma Horses Media
FGHS
FNHB
FNRS
IPOS Technology
JRS
KNHS
KWPN
LTO Nederland
PAVO Paardenvoeders
Rabobank
Sectorraad paarden
FPG
Limburg Paardensportplan
Vereniging Paarden Coaching Nederland

Onderzoeken gebundeld in deze uitgave van de Hippische Monitor

- Onderzoek Publieke Opinie 2019, Trendpanel.
- Innovatie onderzoek, HAS Hogeschool mag vervangen worden door Nationaal ruiteronderzoek 2019.
- Innovatie onderzoek, HAS Hogeschool
- Branchemonitor Paardenhouderij, ABAB Accountants en Adviseurs.
- Maneges in problemen door grote vraag naar brave paarden, FNRS (2021, juni 3).
- DuBois, C., Nakonechny, L., Derisoud, E., & Merckies, K. (2018). Examining Canadian Equine Industry Participants' Perceptions of Horses and Their Welfare. *Animals : an open access journal from MDPI*, 8(11), 201.
- CBS (2021), Nieuws september 2021.
- CBS (2021), Bedrijfstakken/branches SBI.
- Torcivia C, McDonnell S. Equine Discomfort Ethogram. *Animals (Basel)*. 2021 Feb 23;11(2):580.
- Merckies, K.; Franzin, O. Enhanced Understanding of Horse-Human Interactions to Optimize Welfare. *Animals* 2021, 11, 1347.
- Jones McVey, R. An Ethnographic Account of the British Equestrian Virtue of Bravery, and Its Implications for Equine Welfare. *Animals* 2021, 11, 188.
- Yarnell K, Hall C, Royle C, Walker SL. Domesticated horses differ in their behavioural and physiological responses to isolated and group housing. *Physiology & Behaviour*. 2015 May 1;143:51-7.

Overname van de artikelen is alleen toegestaan na toestemming van de redactie. Hoewel aan de samenstelling van de inhoud de meeste zorg is besteed, kan de redactie geen aansprakelijkheid aanvaarden voor mogelijke onjuistheden of onvolledigheden.

Informatie & vragen

hippischemonitor@has.nl

Redactie

Rian Timmers
Anne Rikmanspoel
Toine van Westing

Met bijzondere dank aan de studenten van de HAS Hogeschool die een belangrijke bijdrage hebben geleverd aan het tot stand komen van de Hippische Monitor 2021: Betty van Nieuwenhuijzen en Aniek de Vlieger.

Ontwerp en vormgeving

Jasper Razenberg / freelancecreative.nl

Fotografie

Arnd Bronkhorst
Shutterstock

Deze uitgave is geproduceerd door HAS Hogeschool en mede tot stand gekomen door bijdragen van:

